

AYDIN-KARAHAYIT KÖYÜNDE BULUNAN POSACIZADE AİLESİ VAKFINA AİT ESERLERİN İNCELENMESİ

Investigation of The Works of the Posacizade Family
Foundation in Aydın-Karahayit Village

Öz: İlk çağlardan beri önemli bir yerleşim yeri olan Aydın ve çevresi, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, bu medeniyetlerden kalan eserlerle zengin bir arkeoloji ve sanat tarihi potansiyeline kavuşmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun 18. Yüzyılın başlarından itibaren güç kaybetmesiyle beraber yerel yönetimler sahneye çıkmış, Anadolu'nun birçok yerinde otonom sistemi dâhilinde hareket ederek buldukları toprakları yönetmişlerdir. Bu yerel yönetimlerden birisi olan Posacizade Ailesi: Aydın ve çevresinde hâkim durumda olan Cihanoğlu Beyliği'nin zayıflaması ile nüfuz kazanmış, Aydın şehir merkezinin güneyinde, yirmi bir kilometre uzaklıkta yer alan Karahayit Köyü ve çevresine yerleşmiştir. Posacizade Ailesi; eğitim, sosyal ve kültürel alanda aktif rol oynamışlar, vakıflar kurarak Karahayit ve çevresi ile Aydın Güzelhisar'ında cami, medrese, mektep, çeşme ve sebil gibi eserler yaptırmışlardır. Posacizade Ailesi'nin yaptırdığı bu eserlerde Osmanlı Devleti'nin son döneminde etkili olan batılılaşma özelliklerini izlemek mümkündür. Son dönem batılılaşma ile gelen ve Ege Bölgesi'nin plan, mimari ve dekorasyon özellikleri ile birlikte harmanlanan bu eserlerin birçoğu günümüze kadar gelmese de Karahayit Köyü'nde yaptırdıkları cami, mescit, sebil ve çeşme değişikliklere uğramasına rağmen hala ayakta dururlar.

Anahtar Kelimeler: Posacizade Ailesi, Karahayit Köyü, Cami, Sebil, Vakıf.

Abstract: Aydın and its surroundings, which have been an important settlement since the early ages, have hosted many civilizations and have gained a rich archeology and art history potential with the works left behind by these civilizations. Local governments emerged on the scene with the loss of power of Ottoman Empire from the beginning of the 18th century and ruled the lands where they were in by acting within the autonomous system in many parts of Anatolia. Posacizade Family, one of these local governments, gained influence with the weakening of Cihanoğlu Family, which was dominant in Aydın and its surroundings, and settled in the Karahayit Village and its surroundings, located twenty one kilometers south of Aydın city center. Posacizade Family played an active role in education, social and cultural fields, and they established foundations and built works such as mosques, madrasahs, schools, fountains and public fountains in Karahayit and its surroundings and Aydın Güzelhisar. It is possible to follow the westernization features that were effective in the last period of the Ottoman Empire in these works built by the Posacizade Family. Although many of these works, which came with the recent westernization and blended with the plan, architecture and decoration features of the Aegean Region, have not survived to the present day, the mosque, small mosque, public fountain and fountain they had built in Karahayit Village are still standing, although they have undergone changes.

Keywords: Posacizade Family, Karahayit Village, Mosque, Public Fountain, Foundation.

SANAT
VE— JOURNAL OF ART AND
ICONOGRAPHY
İKONOGRAFİ
DERGİSİ

2. sayı / ISSUE
2022 bahar / spring

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Osman ÜLKÜ

Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan
Menderes Üniversitesi, Sanat
Tarihi Bölümü
*Assoc. Prof. Aydın Adnan Menderes
University, History of Art*

oulku@adu.edu.tr
ORCID

<http://orcid.org/0000-0002-2527-3756>

Gönderim Tarihi ~ Received

23. 03. 2022

Kabul Tarihi ~ Accepted

29. 03. 2022

Yayın Tarihi ~ Published

30. 03. 2022

Atıf / Citation

Ülkü, O. (2022). Aydın-Karahayit Köyünde Bulunan Posacizade Ailesi Vakfına Ait Eserlerin İncelenmesi. *Sanat ve İkonografi Dergisi*, (2): 10-27.

Araştırma Makalesi

~
Research Article

Giriş

Aydın-Güzelhisar Evkaf Müdürlüğü 1848 tarih 13741 numaralı defterde geçen vakıf kayıtlarında Posacızade Ailesine ait yapılar da görülmektedir (Demir, Ülkü, Çelik, 2021, 281-282); Aydın şehir merkezinin güneyinde, yirmi bir kilometre uzaklıkta yer alan Karahayıt Köyü, büyükşehir olmadan önce Dalama Kasabası'na bağlıyken günümüzde Efeler Belediyesi'ne dâhil edilmiştir. Karahayıt isminin, köyün içerisinde ve çevresinde bolca yetişen ve hayıt adı verilen çalılardan geldiği sanılmaktadır. Posacızade Ailesi, 19.yüzyıl başlarından itibaren Aydın ve çevresinde etkili olmuş, Millî Mücadele döneminde de aktif rol üstlenmiş, Dalama, Karahayıt ve aşağı Menderes havzası boyunca oluşturulan Millî Müdafaa Cemiyeti'ni yönetmişlerdir (Akcan, 2014, 1-30). 1878, 1892, 1893, 1898 ve 1899 yıllarına ait Aydın Vilayeti Salnamelerinde; Posacızade Mustafa Ağa'nın Güzelhisar-Köprülü ve Terziler mahallelerinde birer medrese yaptırdığı ve medreselerin işlevini sürdürdüğü görülmektedir. Yine 1898 ve 1899 tarihli salnamelerde Güzelhisar-Orta Mahalle'de Aşağı Posacıoğlu Medresesi'nin kaydı bulunmaktadır (Cavid, 2010, 596). Posacızade Ailesinin yaptırdığı ve günümüze kadar gelen iki önemli eseri Karahayıt Köyü'nde bulunmaktadır. Aydın Koruma Kurulu tarafından 11.12.2006 yılında yapılan tescillemede genel bir tarihleme ile 19. Yüzyıl ve Hacı Salih Ağa Camii ve Sebili diye kaydedilen yapılar 1848 tarih ve 13741 numaralı evkaf defterinde Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii ve Sebili, Posacızade Mescidi olarak tescillenen diğer küçük cami ve çeşmesi ise Posacızade el-Hac Sami Ağa Mescidi ve Çeşmesi olarak kaydedilmiştir (Demir, Ülkü, Çelik, 2021, 2819).

Yöntem

Makale konusunu belirledikten sonra Posacızade Ailesi'nin vakıfları ve vakıf kayıtları araştırılıp belgeleme yapıldı. Belgeleme yapılan vakıf kayıtlarına göre eserlerin yer tespiti yapım süreçleri araştırıldı. Araştırma sonucunda tespit edilen Posacızade Ailesi'nin yapıları yerlerinde incelenerek fotoğraflama ve ölçümlenmeler yapıldı. Eserler incelenirken Aydın ve çevresi ile Ege Bölgesi'nde bulunan benzer ve yakın tarihli örnekler ile karşılaştırılması yapıldı. Son olarak toplanan veriler bir araya getirilerek çalışma tamamlanmıştır.

Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii

Karahayıt Köyü'nün güneyinde ve en üst kısmında bulunan Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii, kareye yakın dikdörtgen planlı olup kuzey ve doğu yönünde uzanan bir son cemaat yeri ile çevrilidir (Fotoğraf 1, Çizim 1). Caminin üzerinin orijinalde kubbeyle örtülü olduğu, daha sonraki dönemlerde geçirdiği onarımlar nedeniyle kubbenin kaldırıldığı ve düz tavana dönüştürüldüğü sanılmaktadır. Caminin hem plan tipiyle hem de kubbenin düz tavan örtüsüne dönüştürülmesi ile Koçarlı Cihanzade Mustafa Ağa Camii, Koçarlı-Dedeköy ve Koçarlı-Cincin Köyü camileri ile aynı durumda olduğu görülmektedir. Caminin inşaatında Ege Bölgesi geneline özgü taşra yapı malzemelerinin kullanıldığı görülmektedir. İçten ve dıştan duvarlarının sıvalı olmasından dolayı yapı malzemesi fazlaca dikkat çekmese de restorasyon öncesi raporlarında moloz taş ve devşirme malzemenin kullanıldığı belirtilmektedir (11.12.2006 Restorasyon Verileri). Kuzey-Güney doğrultusunda yerleştirilen caminin ölçüleri Dıştan 16,00m x 19,00m, içten 13,00m x 16,00m genişliğindedir. Kuzey cephesinde beş, doğu cephesinde dört ahşap sütunla taşınan ve yuvarlak kemerler üstüne oturtulan tavan içten kasetleme tekniğiyle ahşaptan, dıştan oluklu kiremitle örtülmüş, yapıyla tam bir bütünlük oluşturmaktadır (Fotoğraf 2, 3). Yapının dış cephelerinde iki katlı pencere sistemi uygulanmış, 0,85m x 1,10m genişliğinde alçı şebekeli, ajurlu dikdörtgen pencerelerle caminin içerisi aydınlatılmış, güneybatı cephesinin köşesi de pahlanarak yanından geçen yola uygun hale getirilmiştir. Caminin kuzeydoğu köşesinde son cemaat yeri ile harimin birleştiği yerde, altıgen kaideli, bir sıra taş iki sıra tuğla malzemeyle

örülmüş bir minare bulunmaktadır. Minare kaidesinin her yüzeyine bir tane yüzeysel kemer nişi işlenerek dekore edilmiş, bir de çevredeki tarihi kalıntılardan alınmış, üzerinde Latin alfabesi ile yazılmış taş yazıt konulmuştur. Taş yazıtın üzerindeki harfler çok tahrip olduğu için okunması imkânsız durumdadır (Fotoğraf 4, 5, 6). Silindirik, yüksek gövdesinin üzerinde ve şerefe kısmında minarenin birkaç defa tamir edildiği, farklı malzeme kullanımından dolayı anlaşılmaktadır. Caminin iç ve dış cephe duvarları sıvanmış ve içerisinin duvarları boyanmış olması nedeniyle Aydın'da 19. Yüzyılda yapılan diğer camilerde görülen süsleme örneklerini burada görmek mümkün değildir. 2006 yılında yapılan restorasyon çalışmalarında da süsleme örneklerine rastlanmamıştır. Caminin birkaç defa tamirat geçirdiği göz önünde bulundurulursa her tamirat sonrasında sıva ve boya ile kaplanan duvarların üzerinde süsleme olsa bile kaybolduğu düşünülmektedir. Caminin Girişi 1,35m X 2,10m boyutlarında, basık kemerli, basit bir formda düzenlenmiş, ahşap çift kanatlı bir kapı ile sağlanmaktadır. Giriş kapısının iki yanında açılan pencerelerin üst kemer alınlıkları alçı malzeme ile işlenmiş mukarnas görünümünde sonlanmakta bu da yapı üzerinde bulunan yegâne süsleme örneğidir (Fotoğraf 7). Giriş bölümünün arkasında bulunan ve yakın zamanda ahşap çıtalardan yapılmış kadınlar mahfili sade, basit bir işçiliğe sahiptir. Yine ahşap minber de aynı özelliklerdedir. Caminin mihrabı sade, iki kademeli bir niş formunda olup mihrap nişini dıştan kuşatan sağır kemerin birleştiği üst kısmının küçük bir niş gibi değerlendirilmesiyle göze hoş gelen bir dekor elde edilmiştir (Fotoğraf 8).

Posacıade Camii'nin hemen kuzeydoğusunda yer alan küçük sebil; cami ile aynı dönemde inşa edilmiştir. Sebil kare planlı 2.60m x 3.10m ölçülerindedir. Batı yönünde basık kemerli 0.82m genişliğinde bir giriş açıklığı bulunmaktadır (Çizim 2). Giriş açıklığı. Güney cephesinde 0.71m genişliğinde bir pencere açıklığı bulunan sebilin duvar kalınlığı 0.60m'dır (Fotoğraf 8, 9, 10). Orijinal şeklini koruyan sebil günümüzde kullanılmadığı için sebilin bazı bölümlerinde bozulmalar başlamış, yer yer cephelerindeki sıvalarının dökülmesi ve kubbesinin otlarla kapanarak artık fark edilmeyecek durumda olması kaderine terk edilmiş olduğunu göstermektedir. Üzeri kubbeye örtülü yapıda inşaat malzemesi olarak moloz taş ve tuğla kullanılmış, güney cephesinin köşeleri basit mukarnas dizileriyle pahlanarak hareketlendirilmiştir. Sebilin içinde herhangi bir süsleme ya da bezeme bulunmamaktadır; fakat kuzey ve doğu iç duvarlarında iki adet ufak kare niş yer almaktadır.

Posacıade Ailesinden kalan ve Karahayıt Köyü'ndeki ikinci önemli eser Posacıade el-Hac Sami Ağa Mescidi ve çeşmesidir. Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Ağa Camisi ile aynı tarihlerde inşa edilen yapı, birçok değişikliğe uğramış ve plan kurgusu dışında orijinal özelliklerinin çoğunu yitirmiştir (Çizim 3, Fotoğraf 11, 12). Diğer cami ile aynı plan özelliğine sahip mescidin çeşmesi de günümüz özelliklerine göre yenilenmiştir. Küçük bir avlu ile kuşatılan mescidin bahçesine doğu cephesinden açılan bir kapı ile girilmektedir. Avlunun kuzey ucunda beş basamaklı merdiven ile çıkılan, küçük köşk tarzındaki minaresi dikkat çekicidir. Minare bu özelliği ile Aydın ve çevresindeki tek örnektir (Fotoğraf 113). Mescidin kuzey ve doğu cephesi camide görülen "L" formunda son cemaat yeri ile çevrilidir. Son cemaat yerinin doğu kanadında bir mihrabiye nişi vardır. Mescidin doğu, batı ve kuzey duvarlarında açılan ikişer pencere ile yapı içerisi aydınlatılmakta, pencereler dikdörtgen formda ve sade, düz mermer çerçevesindedirler (Fotoğraf 14, 15). Mihrap nişi fazla derin olmayıp üst bölümü iri mukarnas dış frizi ile sonlanmaktadır. Minberi, günümüz sade ahşap işçiliği örneğinde düzenlenmiş, yağlı boya ile boyanmıştır (Fotoğraf 16, 17).

Değerlendirme

Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. Yüzyıldan itibaren mimari açıdan batılılaşmanın etkisi daha çok camiler ve su mimarisi yapıları üzerinde görülmektedir. Özellikle merkezde batılılaşma etkisiyle süslemeler içerisinde camiler yer alırken, taşralardaki camilerin yapımında da mimari

açından yeni yeni arayışlar olmuştur. Bu arayışlar, Güney Marmara ve Ege Bölgesi'ndeki camilerin duvar süslemelerinden, plan tiplerine kadar farklı bir mimari üslup sunmaktadır. Batılılaşmayla gelen önemli bir değişim de "U" ve "L" planlı son cemaat yeri uygulamasıdır. Ege Bölgesi ve Güney Marmara'nın köylerine kadar etkili olan bu son cemaat yeri formu, İzmir ve Aydın çevresinde sıkça uygulanmıştır. Harimin kare planlı ve son cemaat yerinin "U" ve "L" planlı olduğu geç dönem Osmanlı mimarisinin erken örneğini, klasik Osmanlı mimarisinde de yavaş yavaş görmekteyiz. Bu plan tipinde erken ve önemli bir örnek sayılabilecek uygulama Mimar Sinan tarafından yapılan Üsküdar Mihrimah Sultan Camii son cemaat yerinde görülmektedir (1548). Klasik Osmanlı Mimarisinde farklı bir üslupta inşa edilen Mihrimah Sultan Caminin son cemaat yerinin dıştan ikinci bir son cemaat yeri şeması ile kapatılması işlemi, Tekirdağ Rüstem Paşa Camisi (1553) ve Topkapı Kara Ahmet Ağa Camisinde de (1558) uygulanmıştır. Bu uygulamayı daha sonraki geç dönem İstanbul camilerinde de tekrardan görmek mümkündür. 19. yüzyıl da yer alan ve II. Mahmut tarafından onarılan Beylerbeyi Cami (1810) başkentte bu plan tipinin örneklerinden biridir. Sonrasında Osmanlıda değişen mimari üsluplarla beraber son cemaat yerlerinde de değişiklikler kendini göstermeye başlamıştır. Etrafı açık ve sütunlarla desteklenen Son cemaat yerleri örneklerinin yanı sıra çevresine duvar örülerek ve iki kattan oluşan son cemaat yerleri uygulaması da görülmektedir. Bunun en güzel örneklerinden birisi ise II. Abdülhamid tarafından yaptırılan Hamidiye Camisidir (1885). Dışarıdan bakılınca her ne kadar "U" plan tipinin deformasyona uğramış örneği gibi görülse de plan özellikleri bakımından "U" plan tipinin örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. 19. Yüzyılda II. Mahmut tarafından onarılan Beylerbeyi Cami (1810) başkentte bu plan tipinin örneklerinden biridir (Aslanapa 2004, 542).

Osmanlıda değişen mimari üsluplarla beraber son cemaat yerlerinde de değişiklikler kendini göstermeye başlamıştır. Etrafı açık ve sütunlarla desteklenen son cemaat yerleri örneklerinin yanı sıra çevresine duvar örülerek, iki kattan oluşan son cemaat yerleri, görülmektedir. Bunun en güzel örneklerinden birisi ise II. Abdülhamid tarafından yaptırılan Hamidiye Camisi'dir (1885). Dışarıdan bakılınca her ne kadar "U" plan tipinin deformasyona uğramış örneği gibi görülse de plan özellikleri bakımından "U" plan tipinin örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. Osmanlı'nın batılılaşma sürecinde İstanbul'da mimari ve dekorasyonda görülen yenilikler, ayanların Anadolu coğrafyasında güçlülük kazanması ve kendi imkânlarıyla buldukları yerleri imar etmeye çalışmaları sırasında İstanbul benzeri mekân plan tipleri ve süslemeleri, Anadolu yapılarında da görülmektedir. İzmir ve Aydın sancak merkezlerinde yapılan camilerde öne çıkan yenilik ve farklılıklar köylerde de uygulandığı görülmüştür. Özellikle kare planlı, üzeri kubbe veya kırma çatı örtülü ve son cemaat yeri "U" ve "L" planlı cami örnekleri Ege Bölgesi ile Güney Marmara'da yoğun olarak görülmektedir. Bu plan tiplerinden önemli ilk örnek Koçarlı Cihanoğlu Cami; Batılı etkilerin çok yoğun aktarıldığı, mimari ve süslemelerinin başkent üslubuna yakın özellikleri ile "U" planlı son cemaat yeri uygulaması dikkat çekmektedir. (Ülkü 2016). Sonrasında Aydın sınırları içerisinde yer alan Aydın Cincin Köyü Cihanoğlu Camisi (1834) Manisa' da Soma Hızır Bey Camisi de bu örneği tekrar etmektedir. Aydın Dedeköy Camii (1828). Aydın Kavaklı Köyü Hacı Osman Efendi Camii (1820), Denizli Acıpayam Yazır köyü Camii (1801). Kula Emre Köyü Camii (1875), süslemeler ve bezemeleri yönüyle oldukça zengindir Posacızade el-Hac Sami Ağa Mescidi ve Çeşmesi ile Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Ağa Camisi son cemaat yeri uygulamaları ile bu plan şemasını devam ettirmektedirler.

Anadolu coğrafyasında inşa edilen yoğun süslemeli camiler ağırlıklı olarak güney Marmara ve Ege yöresinde oldukça fazladır. Bu coğrafya üzerindeki camiler daha çok ayanlar, paşalar ya da yerli halkın katkılarıyla ihtiyaç dâhilinde yapıldığı için az gelir olması yönüyle camiler heybetli olamasalar da geç dönem Osmanlı mimarisindeki Anadolu camilerinde bu açığı kapatacak

ihtişamı süslemeler ve bezemelerle vermişlerdir. Soma Hızır Bey Camii (1791), İzmir Bıyıklıoğlu Mahmut Camii(1836), Aydın Koçarlı Cihanoğlu Camii (1834), Aydın Cincin Köyü Abdülaziz Efendi Camii, Aydın Dedeköy Camii (1828). Aydın Kavaklı Köyü Hacı Osman Efendi Camii (1820), Denizli Acıpayam Yazır köyü Camii (1801). Kula Emre Köyü Camii (1875), süslemeler ve bezemeleri yönüyle oldukça zengindir. Ancak bu yoğun süsleme programını dönemsel özellikleri yönüyle Aydın Kavaklı Köyü'ndeki Hacı Osman Efendi Camisi'nde bile çeşitli süslemeler halinde görmek mümkünken, Aydın Karahayıt Köyü Posacızade el-Hac Sami Ağa Mescidi ve Çeşmesi ile Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Ağa Camisi'nde görülmemektedir. Ancak Karahayıt Köyü'ndeki bu iki caminin süslemelerden uzak ve sade olmasının önemli nedeninin yerli halk tarafından bilinçsiz olarak yapılan tamiratlar esnasında tahrip edilmesi olarak düşünülmektedir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyıl da başkent İstanbul'da inşa ettirdiği yapıların malzeme yönüyle zenginliği yıkılma sürecinde bile kendisini gösterse de Ege yöresinde yer alan yapıların inşasında daha çok moloz taş, tuğla ve ahşap kullanımı tercih edilmiştir. Moloz taş ve tuğla kullanımı cepheleri hareketlendirmek amaçlı yer yer bir sıra moloz taş, iki sıra tuğla ya da Bizans cephe süsleme etkileri olan balıksırtı, zikzak gibi süslemelerle cepheler hareketlendirilmeye çalışılmıştır. Posacızade Ailesi'nin yaptırdığı eserlerin duvar sistemleri incelendiğinde, Aydın ve çevresinde diğer yapılarda olduğu gibi taş ve tuğla malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Almaşık duvar örgü sistemine göre inşa edilen duvarlar, iki sıra tuğla bir sıra taş Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii (Aydın merkez Cihanoğlu Camii) veya üç sıra tuğla bir sıra taş Hacı Sami Ağa Mescidi (Koçarlı Cihanoğlu, Cincin Köyü Cihanoğlu camileri ve Koçarlı Kule Saray) sisteminde düzenlenmişlerdir. Sebil kültürünün kökenlerini Anadolu Selçuklu devrinde Sahip Ata Külliyesi taç kapısı yanlarında gördüğümüz gibi Osmanlı Döneminde de yine halka içme suyu, şerbet gibi hayır yapmak amaçlı sosyal devlet anlayışını yansıtan sebiller görülmektedir. 16. Yüzyıldan itibaren sebiller de Osmanlı Devleti'nden artış görülürken batılılaşma etkileriyle beraber III. Ahmet çeşmesi ve sebili dönemin gözde örneklerinden sayılabilmektedir. Osmanlı Devleti'nde batı etkili Barok, Rokoko gibi süsleme ve bezemelerin yoğun olarak görüldüğü bu su mimari örnekleri, anıtsal özellikleriyle de öne çıkmaktadırlar. Anadolu da ise yine sebiller daha ufak ve gösterişsiz olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Aydın şehir merkezinde yer alan Cihanoğlu Çeşme ve Sebili batılı etkileri dönemsel olarak gösterse de şehrin geri kalan çeşme ve sebilleri oldukça sadedir. Karahayıt Köyün de yer alan Posacızade Camii'nin kuzeyindeki sebili plan ve mimari özellikler yönüyle Aydın şehir merkezindeki çeşme ve sebillerle benzerlik göstermektedir. Ufak kare planlı ve üzeri kubbeyle örtülü bu sebil köşe pahlamaları yönüyle merkezdeki Genç Hacı İsmail sebili ve Çakır Mehmet Ağa sebili ile benzerlikleri vardır. Aynı zamanda sebilde yer alan dış frizi uygulaması Abdullah Paşa Sebilinin üzerinde görülmektedir.

Kaynakça

- Akcan, E. (2014). Aydın Vilayeti Mudafaa-i Milliye cemiyeti bazı faaliyetleri. *Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (54) 16-17.
- Aslanapa, O. (2004). *Osmanlı devri mimarisi*. İstanbul.
- Cavid, İ. (2010). *Aydın vilayet salnamesi R.1307/H.1308*. Türk Tarih Kurumu.
- Çelik, B., Demir, T. Osmanlı döneminde Aydın Güzelhisarı. *Aydın İl Tarihi*, Ankara.
- Demir, T., Ülkü, O., Çelik, B. (2021). Aydın'da vakıflar ve vakıf eserleri (XIV-XX. Yüzyıllar). *Sosyal Kalkınma ve Vakıf*, 251-283.

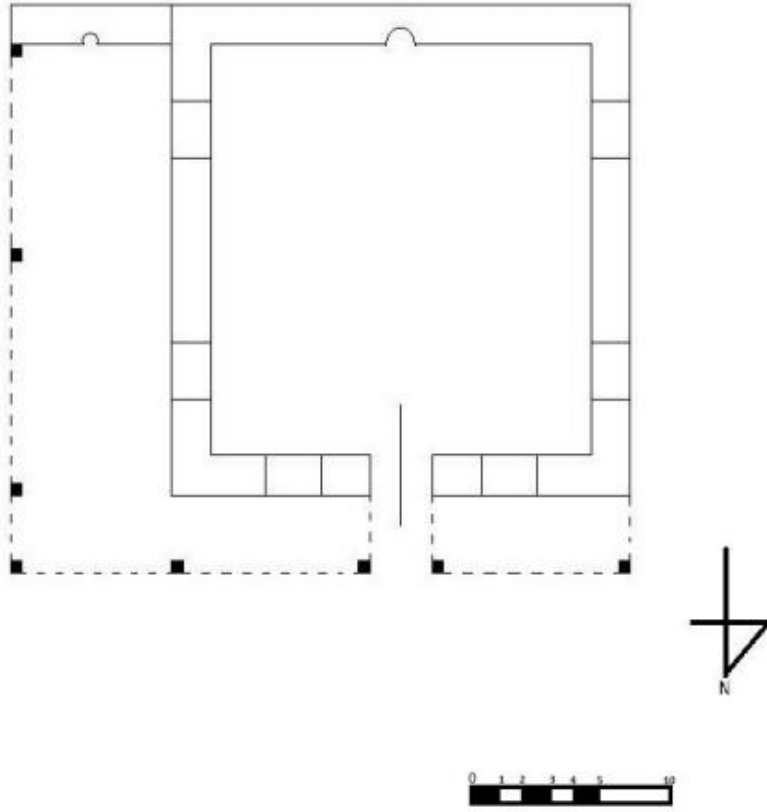
- Güneş, G., Başaran, M. (2012). Milli Mücadele döneminde Aydın. *Aydın İl Tarihi*, Ankara 123-125.
- Sarıbey, A. (2006). XIX. yüzyılın ilk yarısında Aydın da yönetim, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Adnan Menderes Üniversitesi.
- Sarıbey, A., Can Tunalı, A. (2012). XIX. yüzyılda Aydın. *Aydın İl Tarihi*, Ankara.
- Ülkü, O. (2016). Osmanlı Mimarisinde Manzara Resimleri Süslemeciliği Bağlamında Koçarlı-Cincin Köyü Cihanoğlu Hacı Abdülaziz Efendi Camii Duvar Süslemelerinin Değerlendirilmesi. *Sanat Tarihi Dergisi*. XXV(2) 275-290.

Çizim Listesi

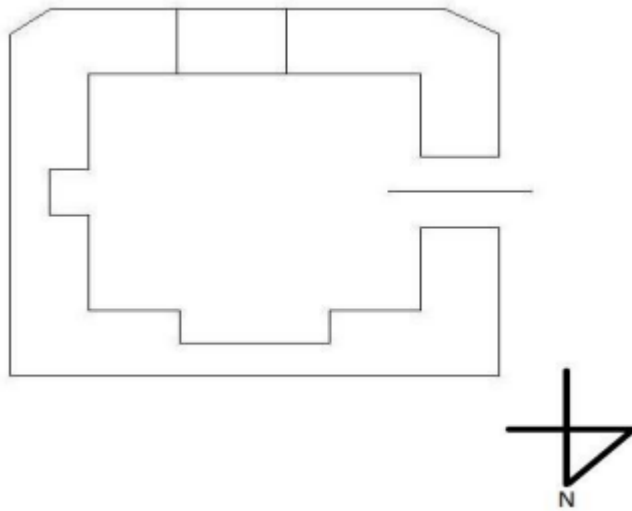
1. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Planı
2. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili Planı
3. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Planı

Fotoğraf Listesi

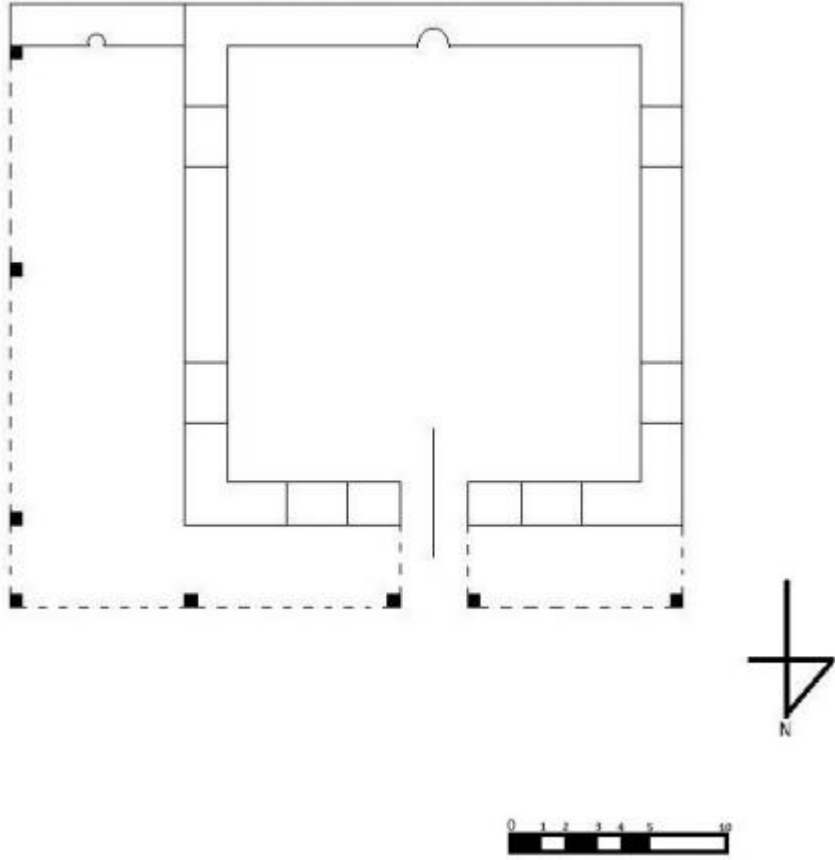
1. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Genel Görünüm
2. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Son Cemaat Yeri
3. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Son Cemaat Yeri
4. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Minaresi
5. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Minare Kaidesi
6. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Giriş Cephesi
7. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Mihrap ve Minberi
8. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili
9. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili
10. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebilinden Ayrıntı
11. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Genel Görünümü
12. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Minaresi
13. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Son Cemaat Yeri
14. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi İçerisinden Genel Görünüm

Çizim1. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Planı (O. Ülkü)

Çizim 2. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili Planı (O.Ülkü)

Çizim 3. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Planı (O. Ülkü)

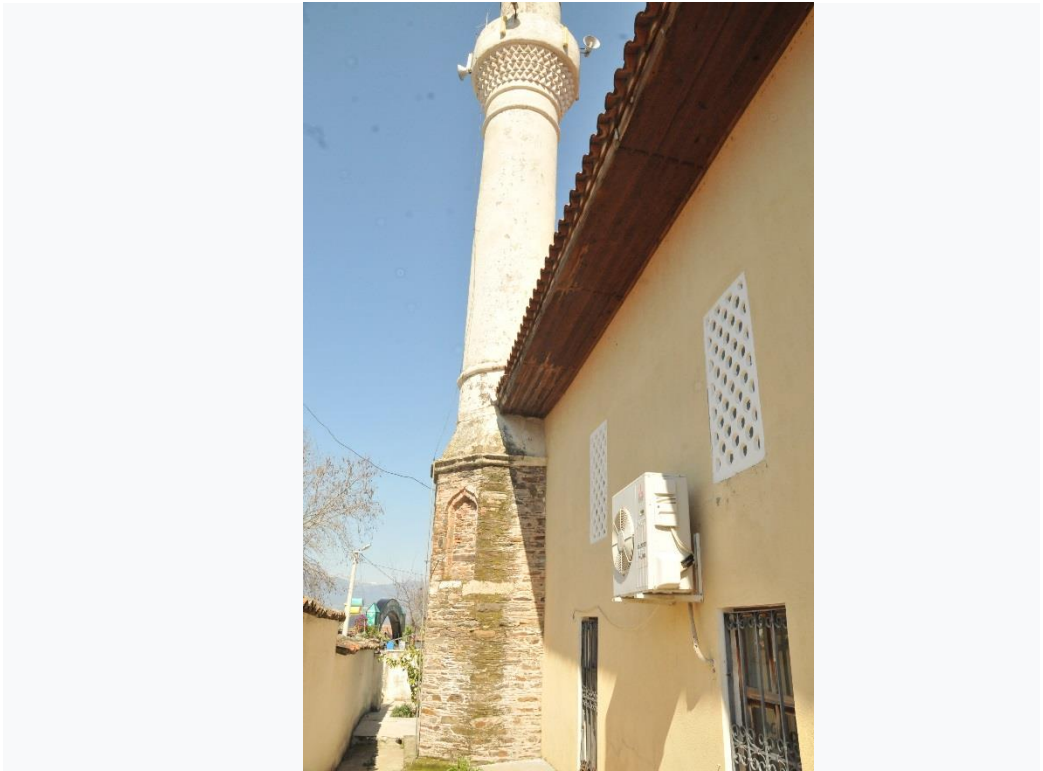
1. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Genel Görünüm (O. Ülkü)

2. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Son Cemaat Yeri. (O. Ülkü)

3. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Son Cemaat Yeri (O. Ülkü)

4. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Minaresi (O. Ülkü)

5. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Minare Kaidesi (O. Ülkü)

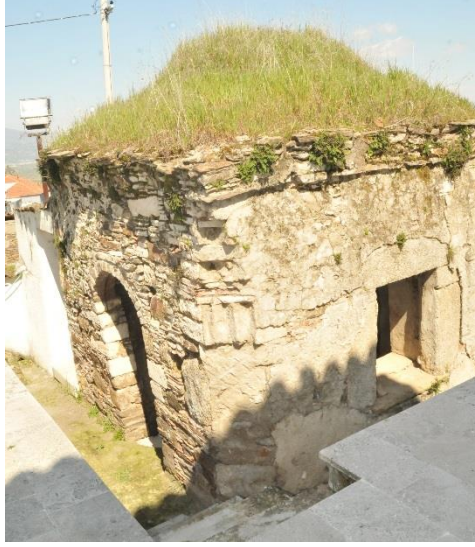
6. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Minaresi

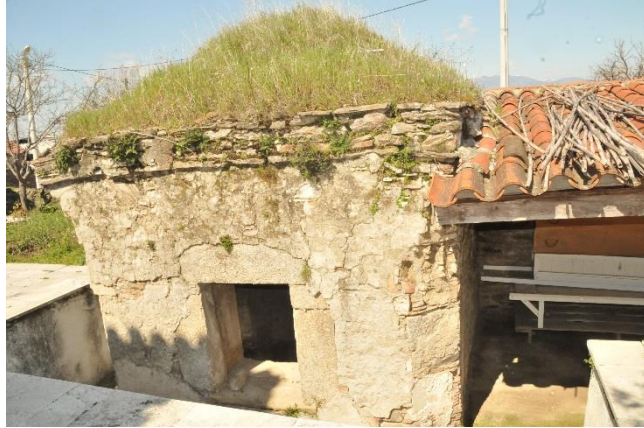
7. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Giriş Cephesi (O. Ülkü)

8. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Mihrap ve Minberi (O. Ülkü)

9. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili (O. Ülkü)

10. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebili (O. Ülkü)

11. Posacızade Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin Camii Sebilinden Ayrıntı (O. Ülkü)

12. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Genel Görüntüsü (O. Ülkü)

13. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Mînaresi (O. Ülkü)

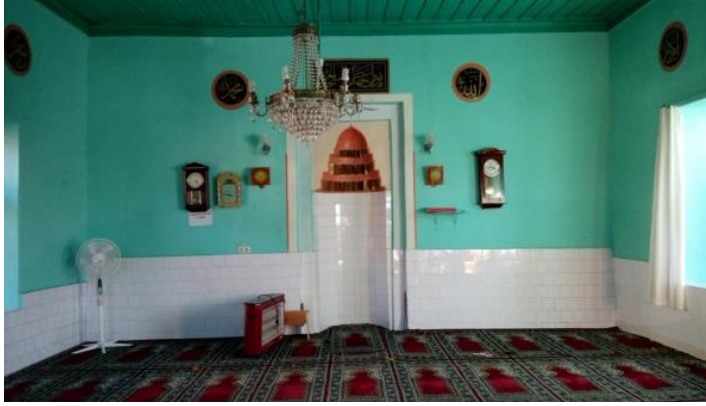
14. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Son Cemaat Yeri (Yeni Fotoğraf) (O. Ülkü)

15. Posacızade Hacı Sami Ağa Mescidi Son Cemaat Yeri (Eski Fotoğraf) (O. Ülkü)

16. Hacı Sami Ağa Mescidi İçeriden Ayrıntı (O. Ülkü)

17. Hacı Sami Ağa Mescidi İçerisinden Genel Görünüm (O. Ülkü)

18. Hacı Sami Ağa Mescidi Mihrabından Ayrıntı (O. Ülkü)